

EBÜ SÜFYÂN

ye ve Kays b. Ebü Hâzim'in de rivayette bulunduğu bilinmektedir.

Sünnî kaynakları Ebü Süfyân'ın İslâmîyet'i kabul ettikten sonra samimi bir müslüman olduğunu belirttiği halde daha ziyade Şii müellifler bunun aksini iddia ederler. Hatta onun bir münafık ve zındık olduğunu, Hz. Peygamber'e inmadığını, lâedriyye* mezhebini benimseydiğini ileri sürenler de vardır (Ali Sâmî en-Neşşâr, I, 198). Süleyman Essop Dangor, Ebü Süfyân hakkında bilgi veren bazı tarihçilerin ona karşı düşmanca davranışlarını ve objektif bilgi vermediklerini söyler (*el-İlm*, s. 60). Ebü Süfyân'ın ilerlemiş yaşına rağmen Suriye'deki fetihlere katılması, Yermük'te müslüman askerleri cesaretlendirmesi onun aleyhinde iddiaların kasıtlı olduğunu göstermeye yeterlidir. Ayrıca Sünnî kaynaklarının, İslâmîyet'i gönülden benimseyen bir kişinin daha sonra samimi bir müslüman olduğunu kaydetmeleri de mümkün görünmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 105; Buhârî, "Bed'ü'l-vahy", 6; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, bk. İndeks; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 147, 264, 295, 417; II, 50, 60, 67, 75-77, 93-94, 214, 215, 395-397, 400, 402-403, 443, 492-493, ayrıca bk. İndeks; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 44, 99, 236; Zübeyrî, *Ne-sebü Kureys*, s. 121-122; Câhiz, *el-Osmâniyye* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1374/1955, s. 60, 71, 72, ayrıca bk. İndeks; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 342, 575, 586; Belâzürî, *Ensâb*, IV/1, s. 1 vd.; a.mlf., *Fütûh* (Fayda), s. 84, 150, ayrıca bk. İndeks; Taberî, *Târîh* (de Goeje), I, 1345 vd., 1364, 1418, 1437 vd., 1458, 1533, 1633, 1827, 2101; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 274; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, II, 183-184; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, III, 12-13; İbn Hudeyde, *el-Mişâhu'l-muğiy* (nşr. M. Azîmüddin), Beyrut 1405/1985, I, 108-109; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, II, 105-107; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: 'Ahdü'l-ıhulefâ'ir-râşidîn*, s. 368-370; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 178-180; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, IV, 411-412; L. Caetani, *İslâm Târîhi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1924-27, VII, 43, 103; Yahyâ Muhammed el-Hârisî, *Ebü Süfyân b. Harb fi'l-Câhiliyye ve'l-İslâm*, Cizân 1973; Ali Sâmî en-Neşşâr, *Neş'etü'l-fikri'l-felsefi fi'l-İslâm*, Kahire 1977, I, 198; II, 31; Muhammed Hidir Hüseyin, *Naķzu kitâb fi's-şerî'l-câhilî* (nşr. Ali Rizâ et-Tunûsî), [baskı yeri yok] 1977 (Dâru Hassân), s. 151-153; Bedrân, *Tehzîbü Târîhi Dimaşk*, Beyrut 1379/1979, VI, 390-409; M. Mustafa el-A'zamî, *Küttâbü'n-nebî*, Riyad 1401/1981, s. 39; Mustafa Fayda, *İslâmîyet'in Güney Arabistan'a Yayılışı*, Ankara 1982, s. 30, 64; Abbâs el-Kummî, *el-Künâ ve'l-elkâb*, Beyrut 1403/1983, I, 88-93; Muhammed Câsim el-Meşhedânî, *Mevâridü'l-Belâzürî*, Mektep 1986, I, 197-198; Süleyman Essop Dangor, "Abü Süfyân: Study of the Sources", *el-İlm*, IX, Westville 1409/1989, s. 54-60; W. Montgomery Watt, "Abü Süfyân b. Harb", *EI*² (İng.), I, 155-156.

İRFAN AYCAN

EBÜ SÜFYÂN el-HÂŞİMİ

(أبو سفیان الهاشمی)

Ebü Süfyân el-Mugîre b. Hâris
b. Abdilmuttalib el-Hâşimî
(ö. 20/641)Hz. Peygamber'in amcasının oğlu,
şair sahâbî.

Mekke'de doğdu. Bir rivayete göre adı Ebü Süfyân olup Mugîre onun kardeşidir. Resül-i Ekrem'in süt kardeşi olup Halîme tarafından emzirilmiş, yaşıt olmaları sebebiyle çocukluk ve gençlik yılları birlikte geçmiştir. Resûlullah peygamberliğini ilân edinceye kadar onu çok seven Ebü Süfyân, bu tarihten itibaren yirmi yıl süreyle Hz. Peygamber'e düşman olmuştur. Hem onun hem de müslümanların aleyhinde hiciveler söyledi. Bu sebeple Hz. Peygamber tarafından görüldüğü yerde öldürülmeye mahkûm edildi. Mekke'nin fethinden kısa bir süre önce Resûlullah'ın halası Âtike'nin oğlu Abdullah b. Ebü Ümeyye ile birlikte Medine'ye doğru yola çıkarak Ebvâ'da Hz. Peygamber'le karşılaştılar ve müslüman olmak istediklerini bildirdiler. Yakın akrabası oldukları halde İslâmîyet'e ve müslümanlara karşı tavırları sebebiyle kendilerine kırgın olan Resül-i Ekrem onlara yüz vermedi. Fakat hanımı Ümmü Seleme, kardeşi Abdullah b. Ebü Ümeyye ile Ebü Süfyân'ı huzuruna kabul etmesi için Resûlullah'a ricada bulundu. İyi bir şair olan Ebü Süfyân, yaptıklarına pişman olduğunu Hz. Peygamber'in merhametini celbedecek şekilde dile getirdi. Resül-i Ekrem'in onları bağışlaması üzerine de müslüman oldular. Ebü Süfyân hayatının bundan sonraki döneminde bütün varlığıyla Hz. Peygamber'e bağlandı. Mekke'nin fethinden başka Huneyn Gazvesi ve Tâif Muhararası'nda bulundu. Huneyn Gazvesi'nde Hz. Peygamber'in etrafında kimsenin kalmadığı bir sırada Ebü Süfyân Resûlullah'ın katırının yularına yapışarak yanından ayrıldı. Hz. Peygamber bundan dolayı kendisine dua etti. Resül-i Ekrem vefat ettiğinde Ebü Süfyân söylediği mersiyelerle üzüntüsünü dile getirdi.

Ebü Süfyân 20 (641) yılında Medine'de vefat etti. 15 (636) yılında öldüğü de rivayet edilmektedir. Cenaze namazını Hz. Ömer kıldırdı. Hac sırasında onu tıraş eden berberin başındaki bir siğili kesmesinin ölümüne yol açtığı söylenmektedir.

Akrabaları arasında Hz. Peygamber'e çok benzeyen beş kişiden biri olan ve namaz kılmaktan derin haz duyan Ebü Süfyân ölümünden üç gün önce kabrini kazıp hazırladı. Müslüman olduktan sonra hiçbir günaha bulaşmadığını söylediği ve öldüğü zaman kendisi için ağlanmamasını vasiyet ettiği rivayet edilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Cihâd", 52, 61, 97, 167; Müslim, "Cihâd", 76, 78-80; İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 51; IV, 400-401, 446; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, IV, 49-54; Cumahî, *Fuḥlû's-şu'arâ*, I, 233, 247-250; Merzûbânî, *Mu'cemü's-şu'arâ* (nşr. F. Krenkowi), Kahire 1354, s. 317, 368; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 83-85; İbnü'l-Cevzî, *Şifâtü's-şafve*, I, 519-521; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, VI, 144-147; İbn Seyyidünnâs, *Minḥu'l-mideh* (nşr. İffet Visâl Hamza), Dimaşk 1987, s. 303-307; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, I, 202-205; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VII, 179-181; ayrıca bk. IV, 13; Sezgin, *İGAS*, II, 275; Zirikî, *el-A'lam* (Fetullah), VII, 276.

M. YAŞAR KANDEMİR

EBÜ SÜLEYMAN ed-DÂRÂNİ

(bk. DÂRÂNİ).

EBÜ SÜLEYMAN el-MANTİKİ

(bk. SİCİSTÂNİ, Ebü Süleyman).

EBÜ SÜLEYMAN et-TÂİ

(bk. DÂVÜD et-TÂİ).

EBÜ ŞAH

(أبو شاه)

Sahâbî.

Hayatının ilk dönemleri hakkında bilgi yoktur. 570 yılı civarında Güney Arabistan'dan Habeşliler'i çıkarmaya çalışan Seyf b. Züyezen'e yardım etmek üzere Sâsânî Hükümdarı Hüsrev Nüşirevân tarafından gönderilen süvariler arasında onun da bulunduğu ve o tarihten sonra Yemen'e yerleştiği rivayet edilmektedir. Yemânî nisbesi yanında bazı kaynaklarda Kelbî nisbesiyle de anılması, Kelb kabilesine mensup birinin himayesine girdiği için olmalıdır. Ebü Şah Mekke'nin fethinde (8/630) bulunmuştur.

Ebü Şah'ın İslâm tarihinde ilk defa tanınmasına Hz. Peygamber'in yaptığı bir konuşma vesile olmuştur. Câhiliye döneminde Leysoğulları'ndan bir kişi bir Hu-zâalî'yi öldürmüş, kan davası güden Hu-zâalılar da Mekke fethinin ertesi günü Leysoğulları'ndan birini öldürmüşlerdi.